

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 6. ДЕЦЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 35

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ТВОРИЈА МОДЕРНЕ ДРАМЕ.

Написао Макс Бурхард, превео А. Лукић.

(Свршетак.)

Докле је год крајњи веризам владао у теорији драме, и стих је дакако био искључен, јер, за Бога, људи не говоре међу собом у стиховима. А после, стихови — ако су добри — улешавају језик. Али као што уметницима лепоте истина, ако није била лепа, није била предмет уметности, исто су тако и уметници истине лепоту већ по себи, па противила се она истини или не, начелно искључили из уметности. У овом погледу данас се већ благије поступа. Својим сопственим примером Хауптман је дозволио, да се извесно градиво и у стиху сме обраћивати.

Па попустило се и у погледу градива. Тако је Хауптман врло вешто завео градиво из бајке, а с њим и стих у гроздничавом сну оболеле Ханеле. Затим се појавио с једном самосталном драматизованом бајком у стиховима. И сад се сви пожурише, да на основу добивевог диспенза пишу бајке. Али је Хауптман, написавши свог „Флоријана Гајера“, најзад и историјској драми отворио пут. Озбиљан покушај, да реши проблем, како ваља историјско градиво у модерном смислу драматички обрадити, учинио је Судерман у својој „Теји“. Од то доба су се многи с истим смеровима латили послла. Међутим ствар данас овако стоји: опет је слободно писати историјске драме, само што то нико не уме.

Али натурализам није захватио само градиво и облик драме, него и начин приказа. Нов период натурализма у начину приказа пре свега се јавио реформом спољности и приказа, у декорацији и костиму.

Истина, одавно је напуштено, да се историјско комаде представља у француској дворској ношњи, па ипак је у декорацији и костиму остало много шаблонскога. Било је то 1874., кад су Мајнингенци у Берлину с „Јулијем Цезаром“, у свом стилу и на свој начин, изашли пред већу публику. И они су јако пазили на историјску верност у декоративном погледу. Али је у њих било осећаја и за неку неприродност у глумарењу, која је реметила: наиме глажне улоге поделили су вазда онако, како се најбоље могло, а мање улоге, нарочито из народа, биле су им девета брига. Они оставише недодирнутим декламаторски стил појединих улога, али осећаху, како је неприродна непокретљивост масе. На тај начин они постадоше натуралисте у погледу компарзерије, пре но што је натурализам за поједине улоге поново постао глумачко начело. И компарзерија је морала суделовати, њој се вајало тако понашати, као што се у наведеним случајевима дворани, војници, светина и т. д. доиста понашају.

Али са натуралистичком драмом дошла је поново до важности и натуралистичка вештина. Од вајкада је било два непријатељска правца у глумачкој уметности, један више декламаторски а други више реалистички. Непријатељство ово постојало је још за време Најберке. Против њеног стилизовања, гиздавог и конвенционалног крећања и декламаторског тона истакоше Шенеман и дружина му начело природности. Кад је г-ђа Шредер, мати славног глумца Лудвига Шредера, 1742. год. преузела водство над Шенемановом дружином, држала

је за потребно одмах после првих представа у Хамбургу, у једној „Предигри“ алегорично наговестити, да ће се придржати природности, јер у тој предигри „мудрост“ уступа водство „природности“ у комедији. Пошто се у кретању, мимици и говору нека крута конвенционалност образовала, у комедији се поново пошло од начела, да узоре за приказе не треба тражити у глумцима на позорници, који су завели овај или онај начин, ову или ону неподопштину, него у јудима из живота. Од времена Шенеманова Хамбург је седиште јудеје за природношћу у глумачкој уметности. Сам млади Шредер био је тамо двапут управитељ. Али се правци мењају, те тако је и правац природности средином 18. века, попито је и сам постао шаблоном,

поново изазвао идеализаторски стил. Драма у прози уступила је место драми у стиховима, а идеализаторски стил зацарио се у Вајмару под окриљем Гетеовим. А нова реакција против овога опег је превала на турализма у драматској уметности, као што смо видели. Као крајност и идеализам и реализам приказивача је погрешан. Као што не ваља, кад глумац стихове певајући или ричући казује, исто тако не ваља, ма да се често дешава, кад се полет у речи и покрету замењује свакидањом тривијалношћу. Нарочито у историјској драми глумци нам ни мало нису утекли од песника: они се још увек заман труде да пронађу за то прави стил. Пуки натурализам није за то довољан, али тако исто ни празна лепотекост.

ИСТОРИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Медвед“, шаљива игра у једном чину, написао П. А. Чехов, с руског превео Сава Петровић. — За тим: „Тако ти је то у свету, дете моје!“ комедија у два чина, написао Ђ. Галина, превео Б. Р.)

Још је 1894. године рекао Менкес за Чехова, да по оном, што је доnde био написао, спада међу најсрдјеније и најпоузданјије таленте у европској писмености. Суд је тај створен на основу Чеховљевих красних скица и новелла, које су познате и нашем читалачком свету, јер их је „Бранково Коло“ од 1896.—1900. донело девет у преводу са више страна. Но ни „Медвед“, што се, лепо преведен од Саве Петровића, јави на позорници, није ништа друго до скица, али скица пуне духа и дисcretна хумора а израђена оном вештином, која чини те Чеховљеве блијете својом краткоћом више кажу него и најразговорнији романи и глуме. Писац мајстор у свом послу, преводилац у свом, приказивачи: Тинка Лукићка и Добриновић у свом — ту онда и не треба више па да човек дође до угодна залогаја душни. И заиста је било вредно видети, шта су Тинка Лукићка и Добриновић тога вечера порадили на позорници, не слазећи с ње мал не

читав сахат времена. То се надметало, из чијих ће очију сунути врелија варница, са чијих ће се уста одронити јача бујица снажна гласа, чије ће прте и чији покрети јасније исказати, шта се ком збива у души. Као стар слуга био је млади Ботић пристала стафажа и показао је, да ће се из њега лепо дати истесати старап добрличина. Ако се управа кад сети Шиллерових „Разбојника“, без по бриге нека Ботићу повери старога Данила.

У талијанској блијети, која дође за руском, сме такођер бити разговора о мајсторству, али само с изузетком и то први мора преводилац у страну а нешто се мало и писац мора за час уклонити, бар док се не одучи од претеране разговорности. У толико се већма сме с правом испрсити мила мала Маријета Зорке Добриновић-ке против свакога приговора. Та то је било тако јунко, тако златно дете, да би га на јави родитељи по вас дан јујукали на крилу и јубили му паметно чело. Ситни крој уметничне фигуре већ ју је предестиновао био за ту улогу, но то је у целини ове њене одиста јединствене креације био још најмањи део пре-ма оном, што је уметница својим даром, својим умењем додала свом грацијозном екстеријеру. По позорници је трчкало, матери се мазило,

своју лекцију учило, дурило се, и радовало се и јецало, и јечило и клицало, и стармалисало и за играчком се заносило право правцато дете. Таквом радом не мора Зорка Добриновићка бити постидна и сад сме слободно на одговор звати и оног недељног референта у „Бранику“ године 1895, који је њену Џесику у „Млетачком трговцу“ онако немилице поценао. После њене Маријете у комаду „Тако ти је то у свету, дете моје!“ добио је и тај зацело репекта од те мале женице, јер је сад на њеној страни и публика, која је сва била изне-нађена и усхићена тим прекрасним ликом на позорници. Околина милог лучета била је тако-ђер некако за чудо као наручено пристала. И лепа и добра мати му Ђулија, Сара Бакаловићка, и сухопарни примира деда Антонијо, Динић, и благи мудри стари пријатељ Ђавини, Николић, и секантни цепидлака професор, Душановић, и отмени и галантни очух Алберто, Васиљевић, па и резолутна редуша Јуђија, Катица Виловчевица, сви се својски заузели, да извојују успех и комаду из талијанске литературе, која је са наше позорнице одагнана још од времена оног веселог „Пољуша“, још веселијега „Ни бригеша“ са незаборављеним Лазом Телечким као Ноњом Пурилом, тужне „Сеоске школе“ и још тужнија „Два наредника“.

Ни „Медвед“ ни „Тако ти је то у свету, дете моје!“ не би требало да сидазе с репертоара, бар док је ових приказивача. Г.

(„Бидо“, слика из сеоског живота у пет чинова, с певањем, написали Јанко Веселиновић и Драгомир Брзак. Музика од Ђаворина Јенка.)

„Бидо“ је неоспорно једини српски оригинал, који и о нетој репризи уме faire salle comble. Сад у недељу распрадала се сва места као алва и силни је тај свет читаво с пијететом пратио разговор, песму и оно мало радњице на позорници. Стекло се то све, да види и чује по толики пут и Добриновићева оригиналнога Максима и живахну Живану Данице Матејићке и Марковићева угледнога Милића. Марковић се до дуне прошли године био одрекао тога Бидина „карде“ и Маринкова „дипломате“, но сад га се на ново примио и овај је био сав сретан, што се помирио с певачем, који ево већ двадесет година проноси лепу српску песму по нашим крајевима и кога свуд познаје и старо и младо и са

мила гласа и са вештине, којом господарији свом грлу. Референту је уз то још била и дужност не пропустити ове репризе, јер је оглашен био нов Бидо. Спасић је још претпрошле сезоне дао из руку Здравка и дваред га је приказао Лука Поповић. Сад је донао Стојановићу и овај га се латно искрено и рекао би: свом душом. Па тако је веома лепо и успео. У раду му је помагала и пристала појава и крупни орган, који је све грмео у одсудном призору са кртим оцем. Стојановићев Здравко био је објавом оглашена новина, но било је још новине, коју је после првог чина објавио редитељ Ђинић. Љукића је као Маринка са изненадне му болести морао заменити Николић. Николић је и сувише рутиниран глумац а да би га такав изненадан задатак могао забунити. Као Маринко је агирао тако сигурно, као да му та улога тога вечера није била првина.

Било је и репетиције. Добриновић је свој кујле у другој промени трећега чина морао пропиравати све дотле, док већ и стриљивом Освалду није дотужало те устао и отишао с диригентског пулта и спасао тако сиротог Добриновића беде невидовне. Даница Матејићка била је онет plus en voix que jamais те јој публика ни по што није хтела да поклони bis друге строфе у дивној народној песми „Градином цвеће —“. Г.

СИТНИЦЕ.

(Највећи човек на свету.) Горостас Вилкинс, за којега веле, да је највећи човек на свету, борави сада у Енглеској. Родом је из Америке, а има му 26 година. До своје четврте године био је као обично дете, али је затим тако нагло почeo рости, да је као дечко од 10 година био висок шест стопа. Осам година после тога достигао је данашњу своју висину од осам стопа и два палца. Прса му износе у обиму 5 стопа и 6 палца. Њему требају рукавице бр. 14. Обод његова шенира износи 2 стопе и 3 палца, а ципеле су му дугачке 2 стопе и 1 палца. То је заиста чудо од човека!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

Представа за народ с обаљеним ценама.

У Новом Саду, у четвртак, 6. (19.) децембра 1901:

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола Љ., с одобрењем песниковим за позорницу удесио А. Хаџић, музика од Х. Дубека. — Редитељ: Спасић.

ОСОВЕ:

Иван Бег Црнојевић, господар Црне Горе и Зете — Душановић.
Борђе Црнојевић, наследник престола — Матејић.
Станко Црнојевић, војвода Зетски, млађи син Иван-бегов — Васиљевић.
Кнез Дејан, властелин Зетски Лукић.
Кнез Перун, властеличић Зетски — Николић.
Даница, кћи Перунова — Т. Лукићка.
Марта, њена другарица — М. Радошевићева.
Ибрахим-ага, посланик цара Мурата — Марковић.

Јале,	—	—	Стефановић.
Красо,	—	—	Слуга.
Васо,	—	—	Илкић.
Оливер,	војводе	—	Шикопарија.
Калета,	—	—	Виловац.
Остоја,	—	—	Динић.
Капетан Јован	—	—	Стојановић.
Угљеша,	слуге Станкове	—	Бакаловић.
Иво,	—	—	Ботић.
Гуслар	—	—	Добриновић.
Осман-паша,	заробљеници	—	Илкић.
Селим-паша,	—	—	Стефановић.

Људи, жене, деца и војници српски и турски.

Збива се при свршетку XV. века у престоници Жабљаку и околини јој.

У суботу, 8. (21.) децембра по други пут: „Фромон и Рислер“. Драма у 5 чинова, с предигром, написао А. Доде и А. Бело, превео М. Р. Поповић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 6 круна. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште у VII.—XII. реду: 1 круна. — Седиште на балкону у I. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште на балкону у III. и IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Баџи и војници до партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Баџи и војници до партеру: 40 потура.

Ко од наших поштованих претплатника жeli своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 са. пре подне.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а увече од 7 сата на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ са са.